

ikke i nogen som helst Henseende gavne Leieren paa nogen solelig Maade. Men hvor længe var Adam i Paradis — og hvor længe blev de ærede Medlemmer staaende paa det for mig meget smukke og holdbare Stade? Det varede et Aar, hverken mere eller mindre end et Aar! Hvad Grunden nu er til, at de ærede Medlemmer forlade deres Standpunkt, skal jeg ikke have nogen Mening om. Maaſte Grunden kan være den, at de ærede Medlemmer i Mellemtiden have faaet en Godseier til Kollega. Jeg har lagt Mærke til, at Lovforslaget, som det foreligger, ikke er særlig høit anset i Godseierstanden. Mærede i Samlingen 1887—88, da de 2 nævnte Medlemmer igjen skulde til at skrive en Betænkning om den samme Sag, var Standpunktet tildels forandret, saa var det hverken gjørligt eller rigtigt at lægge Fæstetvang paa Huse. Ustueligheden deraf var aldeles forsvunden. Der var ikke et Ord om den Sag. Det var ikke gjørligt eller muligt. Det var fuldstændig urigtigt at komme ind paa denne Sag. At det kunde være ønskeligt at have længere Leiemaal, tales der ikke et Ord om i Betænkningen fra 1887—88. Det, der tales om, er kun det Forslag eller noget lignende, som det ærede Medlem har stillet i Dag, og som jeg nu nærmere skal tage under Overveielse. Hvad er det, som de nævnte 3 ærede Medlemmer i Virkeligheden ville gjøre for Leierne? Det kan deles i 2 Punkter. Det første Punkt er det, at forjaavidt Leiere og Eiere indgaa en Overenskomst om visse Grundforbedringer ved Huset eller ved Lodden, saa er en saadan Overenskomst ikke gyldig, medmindre der i Overenskomsten staar, hvilken Betaling der skal ydes Leieren for disse Grundforbedringer i Tilfælde af, at Leiemaalet ophører ved Opfigelse fra Eierens Side. Det næste Punkt er det, at der skal forholdes paa samme Maade, hvis Leieren paatager sig at betofte den sædvanlige aarlige Vedligeholdelse af Huset; det skal da fastsættes, hvad der skal henregnes til en saadan Vedligeholdelse. Hvad det første Punkt angaar, finder jeg, at Leiehusmanden ikke vilde være meget heldigere stillet derved, end han nu er, thi i Tilfælde af, at der for Tiden bliver afluttet Overenskomst mellem Leier og Eier tør man ogsaa nok gaa ud fra, at Leieren har sikret sig mod at blive jaget ud strax, naar han har grundforbedret Jorden. Men lad os huske paa, at saadan gaar det slet ikke til i det virkelige Liv. Der vil det som Regel være saa, at Leieren, først naar han har tiltraadt Eiendommen, ser, hvilke Mangler der er, og hvad der bør gjøres ved det Stykke Jord, for at det kan give et fuldstændigt tilfredsstillende Udbytte,

og da er det først, at han skal forhandle med Eieren. Men naar Eieren saa ikke vil indgaa paa en saadan Overenskomst, bliver Jorden ikke forbedret, og Husmanden faaer da ikke bedre økonomiske Kaar. Han kan saa flytte over i et andet Hus, men kommer maaſte der under de samme Vilkaar, under de samme Forhold, idet han paa Grund af Eierens Modstand heller ikke der kan komme til at foretage disse nødvendige Forbedringer. Nei, skulle vi gjøre Noget for Leiehusmændene, er det dette, at de kunne behandle deres Jord paa den bedste, den mest rationelle Maade og være sikre paa at høste Udbytte af de Forandringer, som de foretage, og kunne gjøre dette uden først at skulle løbe og søge Overenskomst med Eieren, om det er tilladeligt eller ikke. Det sidste Punkt gaar ud paa, at naar Leieren paatager sig at betofte den aarlige Vedligeholdelse af Huset, skal det bestemt angives i Leiekontrakten, hvad der kan regnes dertil. Dette Punkt ser jeg ikke kan have Spor af Betydning; thi hvis Leieren har paataget sig at vedligeholde Huset, og han ikke gjør det godt nok, bliver han sat ud. Det er Folgen. Eieren har altid Hals- og Haandsret over Husmanden og kan jage ham ud, naar som helst han ønsker det. Lige saadan vil det blive her. Selv om det fastsættes i Kontrakten, hvad der henregnes til Vedligeholdelse, har Eieren, naar han synes, det ikke er godt nok, den samme Magt til at jage den stakkels Husmand ud, naar som helst han ønsker det, som han har nu. Vi skulle huske paa, at det, som Husmanden staar afmegetig overfor, er den Opfigelse, som han kan vente falder ned over ham, hvad Dag det skal være. Under saadanne Forhold, som dem, jeg omtalte først i mit Foredrag, og som finde Sted paa Samsø, er det ligefrem uudholdeligt for en Husmand at leve, saafremt han ikke er sikker paa, naar han om Foraaret saaer sin Sæd, at det bliver ham eller hans Arvinger, der komme til at høste den om Efteraaret. Saadanne Forhold ere aldeles utaalnelige. Men nu sætter jeg det Tilfælde, at der er et Aars eller et halvt Aars Opfigelse, saa har jo Husmanden dog alligevel en saadan Opfigelse hængende over Hovedet. Hvordan han end vil bære sig ad, er han aldrig sikker paa, at det bliver ham, som høster Udbyttet af Arbeidet. Det forekommer mig, at simpel Retfærdighedsfølelse maa tilfige Alle i denne Sag at ordne det Forhold paa en saadan Maade, at Leiehusmændene dog ikke vedblivende skulle leve under saa frygtelig ulykkelige Forhold som dem, de have levet under hidtil. Vi have tydelig set, hvilken Retning Udviklingen gaar, nemlig i den, at den